

TEKIJÄNOIKEUS: SYNTY JA KÄYTTÄMINEN

Perustietopaketti tekijänoikeudesta Experience Labs
-hankkeen käyttöön

Anu Ojala
aojala@ulapland.fi
OTM (IPR- ja sopimusoikeudet)

Sisällysluettelo

1. TEKIJÄNOIKEUDEN SAAMINEN	3
Suojan saaja	
Suojan kohde	
Teoskynnys	
Mitä tekijänoikeus siis suojaa ja mitä ei	
Teosten luokituksia	
2. SUOJA-AJAT	6
3. MITÄ OIKEUKSIA TEKIJÄNOIKEUS ANTAA	6
Taloudelliset oikeudet	
Kappaleen valmistaminen	
Yleisön saataviin saattaminen	
a) Yleisölle välittäminen	
b) Julkinen esittäminen	
c) Levittäminen yleisön keskuuteen	
d) Julkinen näyttäminen	
Moraaliset oikeudet	
a) Isyysoikeus	
b) Respektioikeus	
4. TEKIJÄNOIKEUDEN RAJOITUKSET	8
5. LÄHIOIKEUDET	9
6. TEKIJÄNOIKEUDEN LUOVUTTAMINEN	9
7. SEURAAMUKSISTA LOUKKAUSTAPAUKSISSA	10
8. ERITYISIÄ TAPAUKSIA	10
Digitointi	
Elokuvat	
Laillisen lähteen vaatimus	
Linkittäminen	
Musiikki	
Oikeuksien kumuloituminen	
Oikeuksien sähköiset hallinnointitiedot	
Tekniset suojaukset	
Tietokoneohjelmat ja tietokannat	
Työntekijöiden asemasta	
Valokuvat	
Vapaa muuttaminen	
9. KÄYTÄNNÖN VINKKI	13
Lähteet	14

1. TEKIJÄNOIKEUDEN SAAMINEN

Suojan saaja

Tekijänoikeus syntyy sille luonnolliselle henkilölle, joka on teoksen luonut. Teoksen tekijä on aina ihminen, teos on ihmisen henkisen luomistyön tuote. Suomen lain mukaan tekijänoikeus ei voi suoraan syntyä oikeushenkilölle, esimerkiksi yritykselle, jolle oikeus voi tulla ainoastaan siirron kautta, kuten sopimuksin.

Suojan kohde

Tekijänoikeuslain mukaan tekijänoikeussuojaa voivat saada kirjalliset ja taiteelliset teokset. Tekijänoikeuslain 1 §:ssä on avoin luettelo tavallisimmista teostyypeistä, jotka kuuluvat siis jompaankumpaan edellä mainituista ryhmistä.

Kirjallisia teoksia voivat olla kaunokirjalliset tai selittävät kirjalliset tai suulliset esitykset (ns. kieliasuinen teos). Esimerkkeinä tästä ryhmästä voisi mainita romaanit, tietokoneohjelmat, kartat tai graafisesti tai plastillisesti muotoillut teokset kuten diagrammit ja tilastolliset käyrät.

Taiteellisiin teoksiin kuuluvat sävellys-, näyttämö- ja elokuvateokset, valokuvateokset ja muut kuvataiteen teokset, sekä rakennustaiteen, taidekäsityön ja taideteollisuuden tuotteet. On tärkeää osata luokitella, mihin ryhmään teos tai teoksen eri osat kuuluvat, sillä eri teoksilla on osin erilainen kohtelu tekijänoikeuslaissa.

Tekijänoikeusneuvosto 1992:3

Videopelit eivät voi saada suojaa elokuvateoksina, vaan ne saavat suojaa niin sanottuina yhteenliitettyinä teoksina, joissa suojaa saavat tietokoneohjelma kirjallisena teoksena, yksittäiset kuvat kuvataiteen tuotteina ja musiikki sävellysteoksena.

Teoskynnys

Tuotteen kuuluminen johonkin em. luokkaan ei tekijänoikeussuojan saamiseksi riitä. Tekijänoikeudellisen suojan syntymisen perusedellytys on, että teos ylittää ns. teoskynnyksen. Kohteen tulee toisin sanoen olla itsenäinen ja omaperäinen. Arvosteltaessa tuotetta sen suhteen ylittääkö se teoskynnyksen vai ei, merkitystä ei ole sillä, onko tuote taiteellisesti korkeatasoinen tai täyttääkö se esimerkiksi minkäänlaisia eettisiä vaatimuksia. Kohteen on ainoastaan oltava tekijälle itselleen uusi niin, että se on luotu pitämättä mitään toista teosta mallina.

Tekijänoikeusneuvosto 2008:14

Arvioinnin kohteena olleet laadulliset haastattelut eivät olleet siinä määrin itsenäisiä ja omaperäisiä, että ne olisivat tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettuja teoksia.

Suojan saamisen edellytykset vaihtelevat teostyypeittäin. Esimerkiksi kirjallisten teosten teoskynnystä pidetään huomattavan matalalla, kun taas käyttötaiteen puolella se jo käytännönkin syistä nousee huomattavasti korkeammalle.

Tuote voi sisältää osia jotka saavat yksittäinkin tekijänoikeussuojaa, ja osia jotka eivät yksinään saa suojaa, vaikka kokonaisuuden osana olisivat suojan kohteena.

Tekijänoikeusneuvosto 1994:7

Vaikka peli itsessään ei saanut tekijänoikeussuojaa, pelisäännöt saivat suojaa kirjallisena teoksena ja pelilauta kuvataiteellisenä teoksena.

Mitä tekijänoikeus siis suojaa ja mitä ei

Tekijänoikeussuoja on muodon suojaa, nimenomaan sen suojaa, millaiseen ilmiasuun teos on puettu. Tähän perustuen suojaa eivät esimerkiksi saa aiheet, ideat, menettelytavat, tieto, periaatteet, toimintamenetelmät taikka tieteelliset teorialat tai erilaiset pelit.

Tekijänoikeuslain 9 § luetellaan lisäksi erikseen tekijänoikeuslain mukaiset edellytykset täyttävät teokset, jotka eivät saa suojaa. Tällaisia ovat esimerkiksi lait ja asetukset sekä viranomaisen tai muun julkisen toimielimen päätökset ja lausumat sekä viranomaisen tai muun julkisen toimielimen pykälän muista kohdissa tarkoitetuista asiakirjoista tekemät tai teettämät käännökset. On kuitenkin huomattava, että pykälän toisessa momentissa määrätään, että ensimmäisen momentin mukaisiin asiakirjoihin sisältyviin itsenäisiin teoksiin ei sovelleta 1 momentin määräystä. Viranomais-termin määrittäminen onnistuu julkisuuslain 4 §:n avulla.

On hyvä huomata, että tekijänoikeutta on rajoitettu tekijänoikeuslain 2 luvun säännöksillä, jotka mahdollistavat teosten käyttämisen laissa säännellyillä tavoilla, vaikka tekijän yksinoikeutta loukataankin.

Tekijänoikeutta ei myöskään ole teokseen, jonka tekijän kuolinvuodesta on kulunut yli 70 vuotta.

Tekijänoikeusneuvosto 1994:1

Valokuvien suoja ei koske kuvan aihetta tai kohdetta vaan ainoastaan oikeutta määrätä valokuvasta.

Teosten luokituksia

1. Alkuperäisteokset

Alkuperäisteokset ovat termin mukaisesti niitä alkuperäisinä syntyneitä teoksia, joiden tekijänoikeus ei ole riippuvainen muista teoksista.

2. Jälkiperäisteokset

Alkuperäisteosten lisäksi tunnetaan jälkiperäisteokset, joita ovat;

- a) muunnelma, esimerkiksi kirjasta tehdään elokuva;
- b) käännös, esimerkiksi kirja käännetään toiselle kielelle;
- c) kokoomateos, yhdistetään toisia teoksia tai niiden osia.

Jälkiperäisten teosten oikeuksien käyttäminen on mahdollista ainoastaan alkuperäisen teoksen tekijän luvalla. Mikäli alkuperäisen teoksen tekijänoikeus on rauennut ajan kulumisen vuoksi tai tekijänoikeutta ei alun perinkään ole ollut, ei se estä tekijänoikeuden syntymistä jälkiperäisteoksen tekijälle, mikäli teoskynnys ylittyy.

3. Yhteenliitetty teos

Teoksen tekijöiden osat ovat toisistaan erotettavissa itsenäisiksi palasiksi. Jokaisella tekijällä on määräämisvalta oman osansa suhteen ja yhteenliitetyn teoksen käyttämiseen vaaditaan kaikkien tekijöiden lupa, ellei toisin ole sovittu. Usein yhteenliitettyjä teoksia ovat esimerkiksi kuvitettu kirja, multimedia, internet-sivut.

4. Yhteisteos

Teos on luotu alusta asti yhteistyössä useamman ihmisen kesken niin, etteivät tekijöiden eri osat ole teoksesta toisistaan erotettavissa. Tekijöille syntyy yhteisteos ja ns. yhteistekijällisyys, joka tarkoittaa että he yhdessä määräävät teoksen tekijänoikeudesta. Tällöin teoksen käyttäminen vaatii kaikkien tekijöiden luvan, ellei toisin ole sovittu. Loukkaustapauksissa kuka tahansa voi yksinkin esittää vaatimuksen oikeudenloukkauksen vuoksi. Esimerkkinä yhteisteoksesta voi olla Power Point-esitys, jonka toinen on toteuttanut toisen suunnitelman pohjalta.

2. SUOJA-AJAT

Tekijänoikeus on voimassa kunnes 70 vuotta on kulunut tekijän kuolinvuodesta. Mikäli kyseessä on yhteisteos, lasketaan aika viimeksi kuolleen tekijän kuolinvuodesta.

Lähioikeuksien voimassaoloaika on yleensä 50 vuotta ja laskenta-ajan alkaminen vaihtelee lähioikeus kohtaisesti. Poikkeuksena 50 vuoden sääntöön on luettelon tai tietokannan valmistaja, joka saa suojaa 15 vuotta työn valmistumisesta. Tämä aika kuitenkin lasketaan ensimmäisestä yleisön saataviin saattamisesta, jos se tapahtuu ennen kuin työn valmistumisesta on kulunut 15 vuotta.

3. MITÄ OIKEUKSIA TEKIJÄNOIKEUS ANTAA

3.1. Taloudelliset oikeudet

3.1.1. Kappaleen valmistaminen

Tekijänoikeus antaa yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta. Tähän määräämisvaltaan kuuluu kappaleiden valmistaminen teoksesta. Tekijän yksinoikeus kappaleiden valmistamiseen käsittää kaikki tekniikat, joilla kappaleiden valmistaminen on mahdollista. Huomaa, että kappaleen valmistamista ovat myös teoksen tallentaminen tietokoneen kovalevylle sekä teoksen digitointi ja tietoverkossa teoksen syöttäminen palvelimelle ja imurointi palvelimelta.

Kappale voidaan valmistaa koko teoksesta tai sen osasta.

3.1.2. Yleisön saataviin saattaminen

Tekijänoikeus antaa yksinoikeuden teoksen saattamiseen yleisön saataviin seuraavin tavoin:

- * muuttumattomana tai muutettuna
- * käännöksenä tai muunnelmana
- * toisessa kirjallisuus- tai taidelajissa
- * toista tekotapaa käyttäen.

Toisin sanoen tekijän oikeus teokseen ei ole pelkkää kopiointisuoja vaan alkuperäisteoksen tekijän määräämisvalta ulottuu siihen, miten hänen teostaan tietyin tavoin ”jatkojalostetaan” ja muutetussa muodossa hyväksikäytetään.

Yleisön saataville saattamisen tapoja ovat:

a) Yleisölle välittäminen

Yleisölle välittäminen kattaa kaikki sellaiset teoksen käyttötavat, jossa välittämisen alkupiste ja yleisöön kuuluvat henkilöt sijaitsevat välimatkan päässä toisistaan. Teoksen välittäminen yleisölle voi tapahtua johtimitse tai johtimitta. Huomaa, että jos yleisö on läsnä siellä missä esittäminen tapahtuu, kyse on julkisesta näyttämisestä tai esittämisestä. Yleisölle välittämisestä on kyse myös silloin, kun elävä esitys välitetään mikrofonien ja kameroiden avulla sellaiselle yleisölle, joka ei ole välittömästi läsnä esityspaikassa.

Yleisölle välittämistä ovat esimerkiksi televisiossa, radiossa tai tietoverkossa tapahtuva välittäminen, mukaan luettuna tilauspohjainen, pyynnöstä tapahtuva välittäminen.

b) Julkinen esittäminen

Toinen yleisön saataviin saattamistapa on julkinen esittäminen esitystapahtumassa läsnä olevalle yleisölle. Kyseessä ei tarvitse olla elävä esitys vaan teos voidaan esittää myös tallenteelta. Julkisen esittämisen kohteena voi olla teoslajeista mikä tahansa. Yksinoikeus kattaa ainoastaan julkiset esitykset yleisölle.

c) Levittäminen yleisön keskuuteen

Kolmas tapa saattaa teos yleisön saataviin on teoksen kappaleiden levittäminen yleisön keskuuteen. Levittämistä on esimerkiksi teoskappaleen myyminen, vuokraus ja lainaus.

Lähtökohta on, että kun teoksen kappale on tekijän suostumuksella ensimmäisen kerran myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu Euroopan talousalueella, kyseisen kappaleen saa myydä edelleen tai muuten pysyvästi luovuttaa. On kuitenkin huomattava, että teoskappaleen vuokraaminen yleisölle edellyttää lupaa.

d) Julkinen näyttäminen

Neljänneksi teos voidaan saattaa yleisön saataviin näyttämällä se julkisesti teknistä apuvälinettä käyttämättä. Julkinen näyttäminen tarkoittaa yleisölle suuntautuvaa näyttämistä ja koskee lähinnä kuvataiteen ja taideteollisuuden tuotteita. Teoksen kappaleen saa näyttää julkisesti kun teoksen kappale on tekijän suostumuksella myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu

3.2. Moraaliset oikeudet

a) Isyysoikeus

Tekijällä on oikeus tulla mainituksi teoksen kappaleissa, sekä saatettaessa teos yleisön saataviin. On huomattava että vastoin tekijän tahtoa nimeä ei saa ilmaista. Nimeä ei saa poistaa teoskappaleesta.

b) Respektioikeus

Teosta ei saa muuttaa tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa loukkaavalla tavalla. Teosta ei saa saattaa yleisön saataviin tekijää loukkaavassa muodossa tai yhteydessä.

4. TEKIJÄNOIKEUDEN RAJOITUKSET

Tekijänoikeuslain 2 luvusta löytyy yhteensä 30 rajoitussäännöstä ja sopimuslissenssisäännöstä. Ne asettavat rajoituksia tekijän yksinoikeuksiin kuuluville taloudellisille oikeuksille eli oikeudelle valmistaa teoksesta kappaleita ja saattaa teos yleisön saataviin. Tekijänoikeuksien antama todellinen suoja selviääkin vasta sen jälkeen, kun katsotaan millaisia rajoituksia tämä luku suojalle on asettanut.

Rajoituksia on kahdenlaisia. Ensinnäkin ovat rajoitukset joissa teoksen käyttö ei edellytä tekijän lupaa eikä myöskään mitään korvauksia makseta. Toisekseen on ns. tekijänoikeudellinen pakkolisenssi, joka tarkoittaa että teoksen käyttöön ei tarvita tekijän lupaa, mutta käyttäjä on käytöstä korvausvelvollinen. Rajoitussäännösten hyödyntäminen edellyttää aina, että teos on joko julkistettu tai julkaistu.

On hivenen epäselvää oikeuskäytännön puuttumisen vuoksi voidaanko sopimuksin miten pitkälle estää näiden tekijänoikeuslain 2 luvun rajoitusten hyväksikäyttöä. Huomaa myös se, että rajoituksen sovellettavuus vaihtelee sen mukaan, onko kyseessä yksityinen käyttö vai ei. Se, mitä voit yksityishenkilönä tehdä, ei ole läheskään aina sallittua esimerkiksi yritystoiminnan puitteissa.

Käytetyimpiä rajoitusten muotoja ovat esimerkiksi kappaleen valmistaminen yksityiseen käyttöön sekä siteeraus oikeus eri muodoissaan, joka mahdollistaa esimerkiksi tieteellisen tutkimuksen tekemisen.

5. LÄHIOIKEUDET

Tekijänoikeuslaki tuntee tekijänoikeuksien lisäksi ns. lähioikeudet. Valokuvat kuuluvat lähioikeuksiin siinä tapauksessa, kun ne eivät yllä teostasoon.

Muita lähioikeuksia ovat seuraavat:

Äänitallenteen tuottaja: Äänitallenteen tuottajan oikeudet kohdistuvat tallenteeseen, jolle on tallennettu ääntä.

Esittävä taiteilija: Esittävän taiteilijan oikeudet koskevat sekä elävää että tallennettua esitystä.

Kuvatallenteen tuottaja: Kuvatallenteen tuottajan oikeudet kohdistuvat tallenteeseen, jolle on tallennettu liikkuvaa kuvaa.

Radio- ja televisioyritys (lähettäjäyritys): Lähettäjäyrityksen oikeudet kohdistuvat lähetyssignaaliin.

Luettelon tai tietokannan valmistaja: Valmistajalla on yksinoikeus valmistaa luettelosta tai tietokannasta kappaleita, sekä saattaa luettelo tai tietokanta yleisön saataviin. Mikäli tietokanta yltää teostasoon, on sen tekijällä siihen tekijänoikeus.

6. TEKIJÄNOIKEUDEN LUOVUTTAMINEN

Tekijänoikeus voitaisiin kuvata vaikkapa kakuksi, josta voit leikata niin ohuita tai paksuja siivuja kuin tarvitset. Tämän lisäksi samat palat voi käyttää uudelleen ja saada palautettua sellaisenaan takaisin itselleen. Toisaalta voit halutessasi antaa vaikka koko kakun pois, joko lopullisesti tai vain joksikin aikaa. Kaikki riippuu siitä mitä sovit tekijänoikeuden käytöstä. Tekijänoikeudessa vallitsee sopimusvapaus.

Tässä muutamia nyrkkisääntöjä:

Sopimuksin määrätään yleensä taloudellisten oikeuksien käytöstä ja oikeudet voi luovuttaa joko kokonaan tai osittain.

Lisenssisopimus on sopimus käyttöoikeuden luovutuksesta ja voi olla yksinomainen tai rinnakkainen ja kattaa vaihtelevasti eri maantieteellisiä alueita erilaisin ajanjaksoin. Sopimusosapuolten tarpeet määrittävät mitä sopimukseen kirjataan.

Sopimuksin voit rajoittaa oikeutesi suppeammiksi kuin mitä laki sanoo. Esimerkiksi lisenssisopimuksessa voi olla vaatimus salassapidosta, minkä vuoksi et voi vapaasti käyttää sellaisia tietoja, jotka tekijänoikeuslain mukaan muutoin olisivat hyödynnettävissäsi.

Kun teoksen kappale luovutetaan, luovutukseen ei sisälly tekijänoikeuksien luovutusta. Mahdollisesta tekijänoikeuksien luovutuksesta on sovittava aina erikseen. Kun ostat vaikkapa kirjan tai CD:n saat omaksesi vain kyseisen teoskappaleen mutta et mitään oikeuksia muuten.

Jos haluat lisenssi- tai muussa sopimuksessa muiden käyttöoikeuksien lisäksi sopia toiselle kuuluvien tekijänoikeuksien luovuttamisesta edelleen kolmannelle tai oikeudesta muuttaa teosta, edellyttää se aina nimenomaista mainintaa näistä asiantiloista sopimuksessa.

Muista varmistaa että asioit oikeudet omistavan tahon kanssa ja tarkista sopimusketjun katkeamattomuus neuvotteluosapuoleesi saakka.

7. SEURAAMUKSISTA LOUKKAUSTAPAUKSISSA

Lähtökohta on, että tekijänoikeudessa ei ole vilpittömän mielen suoja.

Tekijänoikeuksien loukkauksista puhuttaessa on muistettava, että se että ei ole tiennyt käyttöluvan olevan tarpeellinen, tai että ei ole tiennyt mistä sellaisen luvan saisi, ei poista käytön oikeudenvastaisuutta, mikäli tekijänoikeuslakia on rikottu.

Vaikka teko olisi tahaton tai kyseessä olisi puhdas tietämättömyys, se ei poista teoksen käyttäjän velvollisuutta maksaa hyvitystä luvattoman käytön vuoksi. Hyvitysvastuu on yksityisoikeudellinen. Rikosoikeudellinen vastuu edellyttää taas käyttäjän tahallisuutta tai törkeää huolimattomuutta.

Kaksoisluovutustilanteissa myöhempi luovutuksensaaja ei syrjäytä aikaisempaa, vaikka tämä ei tietäisikään aikaisemmasta luovutuksesta ja olisi suorittanut maksut normaalisti oikeuden saamiseksi. Myöhempi oikeudenhaltija voi vaatia vahingonkorvausta sopimusrikkomuksen johdosta siltä, jolta on oikeudet ostanut.

8. ERITYISIÄ TAPAUKSIA

Digitointi

Kun analoginen aineisto muutetaan digitaaliseen muotoon eli digitoidaan, vaatii se oikeudenhaltijan luvan. Digitointia on esimerkiksi kuvien tai tekstin skannaaminen. Digitointia koskee tekijänoikeuslain 13 a §:n sisäistä tiedotuskäyttöä koskeva poikkeus.

Elokuvat

Elokuva saa tekijänoikeussuojaa elokuvateoksena lajista riippumatta, mikäli teoskynnys ylittyy. On huomattava että elokuvan jokainen yksittäinen still-

kuva saa suojaa valokuvana joko tekijänoikeussuojan tai lähioikeussuojan muodossa. Sitaattioikeus voi olla sovellettavissa yksittäisen kuvan käyttöön mikäli kuvasitaatin käytön edellytykset täyttyvät.

Laillisen lähteen vaatimus

Laillisen lähteen vaatimus koskee tekijänoikeudella suojattujen kohteiden kopioimista eli kappaleen valmistamista niin tietoverkoissa kuin tietoverkkojen ulkopuolella, kaikkia teoslajeja sekä myös lähioikeuksien kohteita.

Tekijänoikeuslain 2 luvun rajoitussäännösten nojalla kappaleita saa valmistaa ainoastaan sellaisesta teoksen kappaleesta, jota ei ole valmistettu tai saatettu yleisön saataviin tavalla, joka loukkaa tekijän taloudellisia oikeuksia. Ns. laitton lähde on myös sellainen teoskappale, jota suojaava tehokas tekninen suojaus on luvattomasti kierretty.

Linkittäminen

Linkittäminenkin voi olla tekijänoikeudellisesti merkityksellistä toimintaa. Laissa ei sinällään mainita linkittämisestä mitään, mutta linkkien suorittamien toimintojen perusteella voidaan tehdä ohjeistusta linkkien käytön suhteen. Erityisesti kehys- ja syvälinkkejä pidetään ongelmallisina tekijän yksinoikeuksien näkökulmasta.

Musiikki

Tekijänoikeus suojelee sävellyksiä, sanoituksia sekä sovituksia. Oikeuksia valvova taho on Teosto ry, mikäli oikeudenhaltija kuuluu Teoston asiakaskuntaan. Lähioikeudet puolestaan suojaavat musiikkia esittäviä taitelijoita ja äänitteiden tuottajia. Näiden oikeuksien valvontaa suorittaa Gramex ry.

Oikeuksien kumuloituminen

Tekijänoikeuksille luonteenomaista on että ne kumuloituvat eli samaan teokseen voi kerrostua useita erityyppisiä teoslajeja ja eri tahoille kuuluvia oikeuksia. Esimerkiksi multimedia voi sisältää musiikkia, tekstiä, valokuvia, tietokoneohjelman, tietokannan, grafiikkaa jne. Tämä voi osaltaan vaikeuttaa oikeushaltijaketjun selvittämistä lupien hankinnassa.

Oikeuksien sähköiset hallinnointitiedot

Tekijänoikeuslaki kieltää poistamasta tai muuttamasta sellaisia teokseen liitettyjä oikeuksien sähköisiä hallinnointitietoja, joiden avulla tunnistetaan teos, tekijä tai muu oikeudenhaltija. Sama koskee tietoja teoksen käyttöehdoista.

Lisäksi on kielletty levittämästä tai välittämästä tietoverkkojen kautta sellaisia teoksen kappaleita joista nämä tiedot on poistettu tai muutettu.

Tekniset suojaukset

Jos tekijänoikeudella suojatun teoksen suojaksi on asetettu tehokas tekninen toimenpide, tällaista suojakeinoja ei saa kiertää, murtaa tai muutenkaan tehdä tehottomaksi. Ns. kiertämiskielto koskee niin tekniikoita, laitteita tai niiden osiakin, jotka on suunniteltu niiden tavanomaisessa käyttötarkoituksessa estämään tai rajoittamaan teoksiin luvattomasti kohdistettuja toimia.

Mikäli teknisen toimenpiteen kiertämiskieltoa rikkoo joko tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta, voidaan loukkaaja tuomita teknisen toimenpiteen loukkausrikkomuksesta sakkoon. Mikäli edellä mainittu teko on ollut omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa, voidaan kiellon rikkoja tuomita rikoslain 49 luvun säännösten perusteella teknisen suojauksen kiertämisestä sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi. Vahingonkorvausten tuomitseminen on myös mahdollista.

Paitsi itse kiertäminen, kiellettyä on lisäksi valmistaa ja levittää sellaisia laitteita tai tuotteita tai tarjota sellaisia palveluja, jotka mahdollistavat tai helpottavat teknisen suojauksen kiertämistä.

Tietokoneohjelmat ja tietokannat

On syytä muistaa, että tietokoneohjelmaa tai tietokantaa ei saa kopioida yksityistä käyttöä varten, vaikka monien muiden teoslajien yksityinen kopiointi on tietyissä puitteissa sallittu. Tekijänoikeuslaissa on tarkkaan määritetyt poikkeukset tähän kopiointikieltoon ja niiden mukaisesti laillisesti hankitusta tietokoneohjelmasta saa valmistaa sellaiset kappaleet, jotka ovat tarpeen ohjelman käyttämiseksi aiottuun tarkoitukseen. Tämän lisäksi ohjelman käytön kannalta tarpeellisen varmuuskappaleen saa tehdä

Tietokantojen osalta tekijänoikeuslaissa todetaan, että se, jolla on oikeus käyttää tietokantaa, saa valmistaa tietokannasta kappaleita ja tehdä kaikki muutkin toimet, jotka ovat tarpeen tietokannan sisältöön pääsyä ja sisällön tavanmukaista käyttöä varten.

Työntekijöiden asemasta

Työntekijöiden asemaa sääntelee niin työsopimuslaki kuin tekijänoikeuslakikin. Työsopimuslaissa todetaan työn tulosten kuuluvan työnantajalle, kun taas tekijänoikeuslain mukaan tekijänoikeus teokseen kuuluu työntekijälle, ellei muuta ole sovittu. Pääperiaatteena voidaan pitää, että vaikka asiasta ei olisi erikseen sovittu, tekijänoikeus siirtyy työnantajalle siinä laajuudessa kuin se on tarpeen työnantajan toiminnan kannalta. Asioista kannattaa erikseen sopia mahdollisten epäselvyyksien välttämiseksi. Tekijänoikeuslain 40 b §:ssä on

tietokoneohjelmia ja tietokantoja ja niihin liittyviä teoksia koskeva poikkeussääntö, jonka mukaan oikeudet siirtyvät työnantajalle, mikäli em. kohteet on luotu työtehtäviä täytettäessä. Sama koskee myös virkasuhteita.

Valokuvat

Tekijänoikeuslain valokuvia koskeva suoja on jakaantunut kahtia. Toisaalta valokuvat voivat saada teossuojaa teoksina, mikäli ovat itsenäisiä ja omaperäisiä. Mikäli valokuva ei ylitä teoskynnystä, suojataan sitä lähioikeuden perusteella, jolloin suoja-aika on lyhyempi. Valokuvien osalta on muistettava erottaa toisistaan tekijänoikeus itse valokuvaan ja toisaalta omistusoikeus kuvausaineistoon. Ne voivat tilanteesta riippuen kuulua eri tahoille, esimerkiksi negatiivien osalta. Eri kuvatoimistot välittävät koti- ja ulkomaisten valokuvien käyttöoikeuksia.

Vapaa muuttaminen

Jos joku on toisen tekemää teosta vapaasti muuttaen saanut aikaan uuden ja itsenäisen teoksen, seuraa siitä se, että hänen saamansa tekijänoikeus tähän uuteen teokseen ei ole enää riippuvainen alkuperäisen teoksen tekijänoikeudesta. Vapaaseen muuttamiseen ei tarvita alkuperäisen tekijän lupaa. Arviointi siitä, onko kyseessä vapaa muuttaminen, tehdään tapauskohtaisesti. Vapaassa muuttamisessa uusi teos ei ole samaistettavissa alkuperäiseen teokseen vaan luo kokonaan uuden elämyskokemuksen käyttäjälle.

9. KÄYTÄNNÖN VINKKI

Mieti ja selvitä onko kohde, jota aiot käyttää, tekijänoikeudella suojattu vai ei, ja miltä osin näin mahdollisesti on. Jos teos on kokonaisuudessaan tekijänoikeuden alainen tai sisältää suojattuja osia, selvitä vaatiiko teoksen käyttötapasi lupaa vai onko se mahdollista esimerkiksi tekijänoikeuslain rajoitusten perusteella. Luvan voi antaa teoksen alkuperäinen tekijä tai esittäjä omalta osaltaan, ellei hän ole siirtänyt oikeuksiaan eteenpäin. Jos oikeudet on siirretty, on lupa kysyttävä uudelta oikeudenhaltijalta.

Jos olet epävarma, kysy. Pääset helpommalla aina kun hoidat asiat kuntoon ennen kuin toimit. Huomaa että tämä ohjeistus on vain perusasiat lyhyesti esittävä ja sen tarkoitus on ohjata oikeaan suuntaan, ei antaa lopullisia vastauksia päätöksien tekemiseen. Ja tiedosta, että vaikka kohde olisi tekijänoikeudesta vapaa, voi siihen kohdistus muunlaisia oikeuksia, kuten tavaramerkkioikeus.

Kohteile toisten teoksia niin kuin haluaisit omia teoksiasi kohdeltavan!

Lähteet

Tekijänoikeusasetus 21.4.1995/574

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950574>

Tekijänoikeuslaki 1961/404

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1961/19610404>

Tekijänoikeusneuvosto

<http://www.minedu.fi/OPM/Tekijaenoikeus/tekijaenoikeusneuvosto/?lang=fi>

Haarmann Pirkko-Liisa

Tekijänoikeus ja lähioikeudet Talentum Media Oy 2005

Harenko Kristiina, Niiranen Valtteri, Tarkela Pekka

Tekijänoikeus – kommentaari ja käsikirja WSOY 2006